

אבל דבר שסופו לטמא טומאה חמורה אינו צריך הכשר מים.

ועוד תניא: אמר רבי יוסי: מפני מה אמרו בתחילת מסכת טהרות – נבלת עוף טהור צריכה מחשבה לאכילה⁽⁹⁰⁾, [לפי שאין דרך בני אדם לאכול נבלת עוף, ולפיכך אין עליה שם אוכל עד שיחשוב עליה האדם לאוכלה, ורק אז היא מקבלת טומאה ומטמאה אוכל אחר. ומצד היותה נבלה אינה מטמאת, לפי שאין נבלת עוף טהור מטמאה במגע, שאינה מטמאה אלא בהיותה בבית הבליעה, שהאדם האוכלה נטמא],

ואינה צריכה הכשר. אלא אפילו ללא הכשר

מים היא מקבלת טומאה, והרי אין האוכל מטמא בלא שיוכשר לקבל טומאה?! מפני

קכא-ב שסופה של נבלת העוף הטהור לטמא טומאה חמורה! שכאשר יאכלנה האדם הוא יהיה טמא על ידה. הלכך, כבר מעתה היא מקבלת טומאת אוכלים, ואינה צריכה הכשר מים.

ואם כן, שדבר שסופו לטמא טומאה חמורה אינו צריך הכשר, מדוע אמרו אותם התנאים שבהמה המפרכסת צריכה הכשר, והרי סופה לטמא טומאה חמורה?

ומתריצין: אמר חזקיה: שאני בהמה

שרץ, שהרי היש שונים אמרו צריכין מחשבה ו"הכשר מים" ממקום אחר, ומדוע לא נקטו שצריכים גם הכשר שרץ, אלא משמע שהכשר שרץ תמיד צריך, ולזה לא מועיל סופו לטמא טומאה חמורה. [לולי דבריו היה מקום לומר, שהם נקטו הכשר מים בשביל לחדש שדם השחיטה אינו מכשיר אלא בדם חללים ודם שחיטה כשרה, והם לא באו כלל לאפוקי מהדין סופו לטמא טומאה חמורה]. ובאמת השיטמ"ק גרס רק צריכין מחשבה והכשר ממקום אחר, ולפי זה יתכן שמדובר גם בהכשר שרץ, ואין ראייה לומר שהסוגיא כאן חולקת על הגמרא בנדה.

ובעיקר הנידון האם דבר שסופו לטמא טומאה חמורה צריך הכשר שרץ ראה בספר "חברותא" למסכת עוקצין סימן ה שיש בזה מספר שיטות בראשונים. [וראה עוד שם במה שמוכח בשם הגרי"ז ובשם החזון איש שישנם שני דינים בדין של סופו לטמא טומאה חמורה, האחד, טומאה קלה של טומאת נבלות, והשני, טומאה קלה של טומאת אוכלים, עיי"ש].

איכא מכל מקום היא צריכה הכשר, כדאיתא לקמן קכט א.

אך הרמב"ם עצמו כתב [טו"א פ"ג ה"ד], דגוי ששוחט בהמה טהורה לישראל ומפרכסת אינה צריכה הכשר, ולשיטתו שהטומאת נבלות שיהיה לאחר מתתה היא רק דרבנן קשה מדוע אינה צריכה הכשר? וראה בהגרי"פ על הרס"ג [ח"ב עמוד יז] מה שתירץ בזה.

90. פירש רש"י שהיא צריכה מחשבה בכדי להחשב אוכל לקבל טומאה מהשרץ. ומבואר מדבריו, שסופו לטמא טומאה חמורה מהני רק לענין שלא יצטרך הכשר מים, אך הכשר שרץ בעי. והקשה בתוספות הרא"ש, דבסוגיא במסכת נדה [נא א] מבואר שאף הכשר שרץ אין צריך, דכל דבר שסופו לטמא טומאה חמורה הרי הוא מטמא מיד טומאת אוכלים, בלא שנטמא משרץ ובלא שהוכשר במים? ותירץ בחידושי רעק"א, דרש"י סובר שיש בזה מחלוקת הסוגיות, דבגמרא בובחים [קה א] משמע שצריך הכשר שרץ ודלא כהסוגיא דנדה. וכאן היה לרש"י משמעות כהצד שצריך הכשר

מפרכסת, שאין ודאות שסופה לטמא טומאה חמורה, הואיל ויכול לגוררה, שיכול לחתוך אותה לחתיכות קטנות בעודה מפרכסת, ולהעמידה על פחות מכזית. והיינו, שבכל חתיכה לא יהא בה אלא פחות מכזית, שאינו מטמא בנבלה, ומאחר ואין ודאות שסופה

לטמאות טומאה חמורה, הרי היא צריכה הכשר מים⁽⁹¹⁾. ונבלת עוף טהור שאני, לפי שהיא מתה, וכבר עכשיו היא ראויה לטמא טומאה חמורה בבית הבליעה.

אמר ליה רבי ירמיה לרבי זירא: ומי אמר

91. הדין הוא, שבשר שפירש מהבהמה בעוד שהיא בחיותה, אינו מטמא כלל ואף לאחר מיתת הבהמה, אלא אם כן פירש מהחי אבר שלם, ואם פירש הבשר לאחר מיתת הבהמה הרי הוא מטמא בשיעור כזית. ואם כן יש לעיין מדוע הוצרך חזקיה לומר הואיל ויכול לגוררה ולהעמידה על פחות מכזית, הרי אם יגרור את הבשר בעוד שהיא מפרכסת לא יטמא הבשר כלל, אף אם יש בבשר יותר מכזית? ותירצו התוספות, שבאמת הבשר שיגרור בעוד שהיא מפרכסת לא יטמא כלל אלא אם כן יש בו אבר שלם, אך אינו יכול לגרור את כל הבשר כשהיא מפרכסת, שהרי הבהמה תמות קודם, ולכן הוצרך חזקיה לומר, שאף מה שישאר לאחר מיתת הבהמה אין זה ודאי שסופו לטמא טומאה חמורה, שהרי הוא יכול לגרור את הבשר לפחות מכזית, ואף מה שפירש לאחר מיתתה לא יטמא בטומאת נבלות, [על פי מהרש"א].

ועל פי זה הקשו התוספות, מדוע זה נחשב שאין סופו לטמא טומאה חמורה, הרי הוא יכול לצרף שני חצאי כזית שפירשו לאחר מיתת הבהמה, והרי זה יטמא בטומאת נבלות, וכיון שכל חצי זית ראוי לצירוף הרי זה נחשב שסופו לטמא טומאה חמורה, ושוב קשה מדוע בעי הכשר? ותירצו, שאמנם לאחר מיתת הבהמה אף חצי זית אינו צריך הכשר משום שהוא ראוי לצירוף, מכל מקום קודם מיתתה שרק סופו לטמא טומאה חמורה, וגם בסופו זה יהיה רק על ידי צירוף, בזה לא אמרינן שהיא מטמאת טומאה קלה, [על פי תוספות הרא"ש].

אך הרמב"ן הבין בדברי רש"י, שיכול לגוררה ולהעמידה על פחות מכזית היינו, שהוא יכול לקלף את כל הבשר מהבהמה בעוד שהיא מפרכסת, ו"פחות מכזית" לאו דוקא, אלא היינו שיגרור לפירורים דקים, וישאיר רק את עצמות הבהמה קודם שתמות, ולפי זה כל הבשר לא יגיע לעולם לטומאת נבלות, ואף לא על ידי צירוף.

אך הקשה הרמב"ן, דזה דבר פלא שיוכל לגרור את כל בשר הבהמה בלא שתמות. ולכן כתב בשם הראב"ד, דבאמת לא יוכל לגרור את כל בשר הבהמה, אך בכל כזית וכזית אמרינן שאין סופו לטמא טומאה חמורה כיון שיוכל לגרור אותו קודם מיתת הבהמה.

הרמב"ם פסק שהמפרכסת אינה צריכה הכשר לפי שסופה לטמא טומאת אוכלים, ודלא כהיש שונים שהיא צריכה הכשר הואיל ויכול לגוררה לפחות מכזית, והטעם שלא פסק כהיש שונים, כתב הכסף משנה, שהרמב"ם סמך על הסוגיא בכריתות שהובא בתוספות, שגם חצי זית שראוי רק על ידי צירוף חשיב סופו לטמא טומאה חמורה, ולא ס"ל לחלק כמו שכתבו התוספות, וכיון שהסוגיות חלוקות פסק כהסוגיא בכריתות דחשיב סופו לטמא טומאה חמורה. אך כתב החזון איש [עוקצין ה ט] שכל זה יתכן לפירוש התוספות, אך לפי מה שכתב הרמב"ן לפרש את דברי חזקיה שיכול לגרור את הבשר קודם שתמות אין מכאן סתירה לסוגיא בכריתות כלל, ושוב קשה מדוע לא פסק הרמב"ם כהיש שונים?

משום אבר מן החי.

ומבארין: חזקיה אמר אינה לאברים, הואיל ומתה היא. אף על פי שעדיין מפרכסת.

רבי יוחנן אמר: ישנה לאברים, שהמפרכסת לאו מתה היא⁽⁹²⁾.

הרי שחזקיה סובר שמפרכסת נחשבת כמתה לענין אבר מן החי, ואם כן הוא הדין היא נחשבת כמתה לענין טומאת נבלות, ומדוע אמר חזקיה שהיא צריכה הכשר מים בשביל לקבל טומאת אוכלים משום שיכול לגוררה,

חזקיה הבי? שאין סופה לטמא טומאה חמורה הואיל ויכול לגוררה, מכלל דהשתא, בזמן שהיא מפרכסת, פשיטא שאינה מטמאה טומאת נבלות,

והא איתמר: שהט בה בבהמה טמאה שנים סימנים, או רוב שנים, ועדיין היא מפרכסת

חזקיה אמר: אינה לאברים. אין בה איסור אבר מן החי, והגוי מותר לאכלה.

רבי יוחנן אמר: ישנה לאברים. אסורה לגוי

וכן נקט בתוספות רעק"א [טהרות פ"א מ"ג]. הקשה בתוספות רעק"א שם, איך סובר חזקיה שאין איסור אבר מהחי במפרכסת, הרי במסכת טהרות שם איתא דהשוחט עוף טמא ומפרכס הרי הוא אסור באכילה לבני נח משום אבר מהחי? ואין לומר שמדובר בשחטה נכרי, ובכה"ג מודה חזקיה שהיא אסורה משום אבר מהחי, הא ברישא שם מוכח שמדובר בשחטה ישראל עיי"ש?

ותירץ החזון איש שם, דיתכן דבעוף ששחט בו סימן אחד ומפרכס מודה חזקיה שהוא אסור משום אבר מהחי, משום דחיותו של העוף מועט, ודי בסימן אחד להחשיבו מפרכס, אך לגבי יצאת מכלל חיה לא די בסימן אחד, ובזה איירי במסכת טהרות. ועוד כתב, דיתכן שכל מה שהתיר חזקיה זה רק באופן שאוכל אבר אחד מהבהמה, דבבהמה מפרכסת אין האבר ניזון מהבהמה, וכלפי האבר היא יצאת מכלל חיה, אך אם הוא אוכל את כל הבהמה, מודה חזקיה שהוא עובר משום אבר מהחי, ובזה איירי במסכת טהרות.

הרמב"ם בהלכותיו השמיט את הנידון האם יש איסור אבר מהחי במפרכסת, וראה בליקוטי הלכות שהרמב"ם סמך על מה שפסק לגבי רובע

ותירץ האור שמח, שחזקיה תירץ כן לשיטתו שאין איסור אבר מהחי במפרכסת, ולכן לא איכפת לו לגרור את כל הבשר קודם שתמות, אך לדידן דקיי"ל כרבי יוחנן שיש איסור אבר מהחי לא שייך לומר שאין סופו לטמא טומאה חמורה הואיל ויכול לגוררה, שהרי אם יגרור את הבשר יהפך כל הבשר לבשר מהחי ויאסר לאכילת גוי, ואינו שוטה לעשות כן. וראה עוד בכתבי הגר"ח אות שצ מה שכתב ליישב בזה.

92. האחרונים נחלקו האם המחלוקת של חזקיה ורבי יוחנן לגבי איסור אבר מהחי זה רק מחמת השחיטה, שאם היא מפרכסת מחמת שחיטה של ישראל בטמאה וגוי בטהורה לחזקיה אין איסור אבר מהחי ולרבי יוחנן יש איסור, אך אם היא מפרכסת מחמת נחירה או שחיטה שאינה גמורה או ששחט גוי בהמה טמאה לכולי עלמא איכא איסור אבר מהחי, או שמא, הם נחלקו מה המציאות של המפרכסת לגבי איסור אבר מהחי, שלפי חזקיה המציאות של המפרכסת היא יצאת מכלל חיה, ולכן אין איסור, ואף אם היא מפרכסת על ידי נחירה. החזון איש [טהרות א ח] נקט שהם נחלקו בכל אופן, אך הריש"ש דייק מרש"י שהם נחלקו דוקא בשחיטה כשרה,

הרי כבר עכשיו איכא טומאת נבלות⁽⁹³⁾ ?

אמר ליה רבי זירא לרבי ירמיה: מודה חזקיה שאינה מטמאת טומאת נבלות בעוד שהיא מפרכסת, ואף שכבר אין בה איסור אבר מן החי, לפי שההגדרה של המפרכסת היא, שהיא "יצתה מכלל חיה ולכלל מתה לא באת". כלומר, יצתה מכלל חיה לכך שאין עליה איסור אבר מן החי, ולכלל מתה לא באת לכך שאין בה טומאת נבלות, שבטומאת נבלה כתיב "וכי ימות", דמשמע דוקא לאחר מיתה.

אך רבי יוחנן סובר שהיא נחשבת לגמרי כחיה, [אלא שהיא מקבלת טומאת אוכלים], ולכן הוא עובר עליה משום איסור אבר מן החי.

גופא: שחט בה שנים או רוב שנים ועדיין היא מפרכסת. חזקיה אמר: אינה לאברים. רבי יוחנן אמר: ישנה לאברים.

אמר רבי אלעזר: נקוט להא דרבי יוחנן בידך. והלכה כמותו, משום דתני רב אושעיא כוותיה, שהמפרכסת אסורה לבני נח.

דתני רב אושעיא: ישראל ששחט בהמה טמאה לעובר כוכבים, שחט בה שנים סמנים או רוב שנים, ועדיין היא מפרכסת, הרי היא מטמאה טומאת אוכלין; שיש עליה שם אוכל לגבי טומאת אוכלין, שאם נגע בה שרץ הרי היא טמאה ומטמאה אכל אחר.

אבל לא מטמאה טומאת נבלות שעדיין לא מתה.

אבר הפורש ממנה מהמפרכסת — דינו כאבר שפורש מן החי. לגבי שהאבר מטמא מיד בטומאת נבלות כדין אבר מן החי.

ובשר הפורש ממנה — כבשר הפורש מן החי, ואסור באכילה לבני נח משום אבר מן החי, [אך טומאה ליכא בבשר מן החי, אלא הנפקא מינה היא רק לגבי איסור אכילה, ורק באבר יש נפקא מינה גם לגבי טומאה], **ואפילו לאחר שתצא נפשה** של הבהמה הבשר נשאר באיסורו, הואיל ופירש מן הבהמה בעוד שהיא היתה חיה.

הרי להדיא, שמפרכסת כחיה אפילו לענין אבר מן החי, וכדעת רבי יוחנן.

וממשיכה הברייתא: **שחט בה** [הישראל בטמאה והגוי בטהורה] סימן אחד או רוב של סימן אחד והיא מפרכסת — אינה מטמאה טומאת אוכלין. שהרי אפילו בהמה טהורה אינה נעשית אוכל אלא בשחיטה כהלכתה של שני הסימנים.

וכל שכן אם נחרה ועודנה מפרכסת, שאין בה טומאה של כלום. והיינו שאינה מטמאה אפילו טומאת אוכלין.

וכן הוא הדין בעובר כוכבים ששחט בהמה טהורה לישראל ומפרכסת — מטמאה טומאת אוכלין, אבל לא טומאת נבלה.

חזקיה מהמשנה דמפורש שאין טומאת נבלות במפרכסת, אלא עדיפא ליה לאקשווי מחזקיה אחזקיה. וראה רמב"ן במה שיישב שאי אפשר להקשות מהמשנה.

מפרכסת, ראה מה שיתבאר בזה להלן בסוף הסוגיא.

93. כתבו התוספות, דהוה מצי לאקשווי על

הרוצה שיאכל מבהמה קודם שתצא נפשה, זוהו דבר מועיל לבריאות, הרי הוא חותך כזית בשר מבית שחיטתה, שאינו צריך להפשיט ממנו את העור ויכול לחותכו מיד ואפילו קודם שתצא נפשה, ומולחו יפה יפה להוציא את דמו. [וצריך למולחו יותר מבשר אחר, לפי שלאחר השחיטה הבהמה מוציאה דם רב, ומכזית זה שחתכו מיד לא הספיק הדם לצאת ממנו]. ומדיחו יפה יפה מהמלח ומהדם שיצא ממנה, וממתין לה עד שתצא נפשה, ואוכלו,

לפי שקודם יציאת הנפש אסור לאכול מהבהמה. ולא משום אבר מן החי, שהרי כבר נשחטה, אלא מדרבנן, והסמיכו את האיסור על הכתוב "לא תאכלו על הדם"⁽⁹⁵⁾.

ואחד עובד כוכבים ואחד ישראל מותרין בו! שאף על פי שלגבי הגוי לא ניתן איסור אבר מן החי עד שתמות, מכל מקום בבהמה זו שנשחטה כדין והיא מותרת לישראל [שאצלו הכל תלוי בשחיטה], אמרינן דליכא מידי דלישראל מותר ולגוי אסור.

והדין של ברייתא זו, דקתני שאף הגוי

אבר הפורש ממנה — כפורש מן החי. ובשר הפורש ממנה — כפורש מן החי. ואסור לבני נח, ואפילו לאחר שתצא נפשה.

שחט בה אחד או רוב אחד — אינה מטמאה טומאת אוכלין. נחרה — אין בה טומאה של כלום!

שחט עובד כוכבים במקום שאין עושה אותה טרפה, וכגון ששחט רק חצי הקנה, [שאין הבהמה נטרפת עד שיחתך רוב הקנה], ובא ישראל וגמרה שהוסיף ושחט עוד משהו — הרי השחיטה כשרה, משום שיציאת חיותה של הבהמה, שהיא בשעת חיתוך רוב הסימן, נעשתה בידי ישראל, וחשיבא כאילו כל השחיטה נעשתה על ידו⁽⁹⁴⁾.

שחט ישראל, בין במקום שעושה אותה טרפה, ששחט רוב הקנה, ובין במקום שאין עושה אותה טרפה ששחט רק חצי הקנה, ובא עובד כוכבים וגמרי, ששחט את יתר הקנה ואת הושט — שחיטתו פסולה. שהרי על ידי הגוי נשלם שיעור השחיטה.

בבהמה טמאה מיד.

95. כן כתב רש"י, אך הרמב"ם [פ"א משחיטה ה"ב] כתב שאסור מהתורה, אלא שאינו לוקה על זה משום דהוי לאו שבכללות, ובחתם סופר ובמהרי"ץ חיות הקשו על רש"י, שפשטות הגמרא בסנהדרין משמע שאסור מהתורה כשיטת הרמב"ם, דהתם דרשינן מילי טובא מקרא דלא תאכלו על הדם, ואמרינן שאינו לוקה עליהם דהוי לאו שבכללות, ומשמע שכולם אסורים מהתורה?

94. יש לעיין, מדוע נקטה הברייתא דינים אלו, שהם דינים בהלכות שחיטה, הא הכא איירינן בדיני מפרנסות? ותירץ התפארת יעקב, שדינים אלו הם נפקא מינה לדין מפרנסות, שאם שחט ישראל בהמה טמאה, הרי היא מקבלת טומאת אוכלין מיד כיון דהוי מעשה שחיטה, אך אם גוי ישחוט בהמה טמאה, אינה מקבלת טומאת אוכלין עד שתמות, והשתא איכא נפק"מ באופן שהתחיל הגוי וגמר הישראל או להיפך, והכלל הוא דכל מקום שבבהמה טהורה השחיטה כשרה, הרי היא מקבלת טומאת אוכלין אף

מותר, מפניע ליה לרב אידי בר אבין.

דאמר רב אידי בר אבין אמר רבי יצחק בר אשיאן: הרוצה שיבריא — הותך בזית בשר מבית שחיטה, ומולחו יפה יפה, ומדיחו יפה יפה, וממתין לה עד שתצא נפשה. אחד עובד כוכבים ואחד ישראל מותרין בו⁽⁹⁶⁾.

בעי רבי אלעזר: הא דאמרן שישראל השוחט בהמה טמאה ועובד כוכבים השוחט בהמה טהורה, שאפילו בעודה מפרכסת יש עליה שם אוכל לענין טומאת אוכלין, הואיל ומצינו שחיטה הדומה להם שמתירה באכילה,

שחה בה או דרם בה [הישראל בשחיטת הטמאה, והגוי בשחיטת הטהורה] — מהו?

האם צריכה השחיטה להיות כשרה בכל פרטיה [למרות שאינה מתירה באכילה אלא רק נותנת שם אוכל על הבשר], וכל דבר שפסול בשחיטה ייחשב כאילו נחר את הבהמה, [וכמו ששנינו לעיל בפרק שני

ששהיה באמצע השחיטה או דריסת הסכין פוסלת את השחיטה], ושוב אינה מטמאה טומאת אוכלין, או שמא, כיון שאין שחיטה זו אלא לשם אוכל, הרי אפילו ישחטנה שלא כהלכתה חשיבא שחיטה?

אמר ליה הוא סבא לרבי אלעזר: הכי אמר רבי יוחנן: צריכה הכשר שחיטה — כבהמה טהורה. דהיינו, שחיטה כשרה דוקא, ואילו כאשר שהה או דרס אינה מטמאת טומאת אוכלים.

והוינן בה: רבי יוחנן שמאריך בלשונו ואומר הכשר שחיטה כבהמה טהורה — למאי אמרה? והיינו, איזה דין בא להשמיענו בזה.

ומשנינן: אמר רב שמואל בר יצחק: לומר — שאפילו בדיקת סכין צריכה. ובלא זה אינה מטמאה טומאת אוכלים.

בעא מיניה רבי זירא מרב ששת: ישראל ששחט טמאה, ועובד כוכבים ששחט טהורה, ומפרכסת. והבהמה המפרכסת

שהבשר מצד עצמו הוא ראוי לאכילה, שפיר הוא נחשב אוכל ומקבל טומאת אוכלין.

96. ולאפוקי מרב אחא בר יעקב לעיל לג א שעובד כוכבים אסור בו, שאין שחיטה מתרת לעובד כוכבים, ולא אמרינן מי איכא מידי דישאל מותר ועובד כוכבים אסור. הרמב"ם [פ"ט מהלכות מלכים הי"ב] פסק דלעובד כוכבים אסור לאכול מהבשר שפירש אחר שחיטה קודם שתמות, וכבר הביא הכסף משנה שם שהרשב"א בתורת הבית הקשה עליו מדוע לא פסק כסוגייתנו דאמרינן מי איכא מידי דלישראל מותר ולעובד כוכבים אסור?

ולדעת הרמב"ם יש להקשות, מדוע ישראל ששחט בהמה טהורה בשחיטה כשרה ומפרכסת הרי היא מקבלת טומאת אוכלין, הרי אסור לו עדיין לאכול מהבשר עד שתמות לגמרי? ובאמת רש"י בע"א הקשה כן, ותירץ שהאיסור הוא רק מדרבנן, אך לשית הרמב"ם שהאיסור הוא מדאורייתא קשה? וראה בקונטרס טהרת חולין שכתב ליישב בשם הגר"מ סולוביצקי, שאפילו לשית הרמב"ם שאסור מהתורה לאכול קודם שתצא נפשה, אין זה איסור חפצא ככל מאכלות אסורות, אלא זהו דין על הגברא להמתין עד שתצא נפשה, וכן הוא בכל הדינים הנלמדים במסכת סנהדרין שם מהפסוק לא תאכלו על הדם, שהם דינים על הגברא, ולפי זה, כיון

כאוכל, וכיצד אפשר לומר שהיא מצלת?

אמר ליה רבי זירא לרב ששת: הרי מאידך גיסא היא אינה מטמאה טומאת נבלות, ואם כן היא נחשבת כחיה, וכיצד אפשר לומר שלא תציל?!

אמר אביי: כך היא הכרעת הדין:

אינה מצלת על הבלועים שבתוכה — דהא מטמאה טומאת אוכלין.

ומאידך, אדם הרובעה, חייב מיתה כדין הרובע בהמה בעוד שהיא בחיותה — דהא אינה מטמאה טומאת נבלה⁽⁹⁷⁾.

נמצאת באהל המת, ובבטנה כלים טהורים שבלעה אותם עוד לפני השחיטה — מהו שתציל הבהמה המפרכסת על הכלים הבלועין שבתוכה שלא יטמאו מאהל המת?

והיינו, האם בהמה זו נחשבת עדיין כחיה, שהיא מצילה את הכלים הבלועים בתוכה, שאינם נטמאים מאהל המת, או דלמא היא נחשבת כמתה ואינה יכולה להציל את הבלוע בתוכה?

אמר ליה רב ששת לרבי זירא: מאחר שמפרכסת מטמאה טומאת אוכלין, ומשמע שהיא נחשבת כמתה, שאילו היא היתה נחשבת כחיה הרי היא לא היתה נחשבת

הצלה שזה נידון של טומאה ילפינן שפיר מטומאת אוכלים שהיא נחשבת כמתה, אך לגבי הרובעה שזה נידון של איסורים לא ילפינן מטומאת אוכלים, דאיסורא מטומאה לא ילפינן. ובחידושי רבינו מאיר שמחה ביאר על פי הגמרא לעיל [עא ב], דהמקור שבהמה מצלת על הבלועים שבתוכה הוא בקל וחומר מאדם, שהוא מקבל טומאה מחיים ומציל על הבלועים, בהמה שאינה מקבלת טומאה מחיים לא כל שכן שתציל על הבלועים. אך במפרכסת שהיא מקבלת טומאה מחיים, שוב אין קל וחומר שהיא תציל על הבלועים.

מסקנת הסוגיא בדין מפרכסת: לגבי טומאת אוכלין: אינה מטמאת אלא אם כן שחט ישראל בהמה טמאה לצורך גוי [ולהרמב"ם אף לצורך ישראל], או ששחט גוי בהמה טהורה, אך שחט גוי בהמה טמאה או שחיטה שאינה כשרה וכל שכן בנחירה ליכא טומאת אוכלין.

לגבי טומאת נבלות: לעולם ליכא טומאה עד שתמות ממש.

לגבי איסור אבר מהחי: נחלקו חזקיה ורבי יוחנן האם מפרכסת אסורה לגוי באכילה, והובא

97. רש"י כתב שאינה מצלת לחומרא, והבינו התוספות, שאביי הכריע בשניהם לחומרא, דלגבי הצלה החומרא היא שאינו מציל, ולגבי הרובעה החומרא היא שהוא חייב. והקשו התוספות, אם כן איך אפשר לחייבו מיתה מספק, הרי יתכן שהיא נחשבת כמתה ואינו חייב מיתה? ותיירץ התוספות הרא"ש, שרש"י מודה שמעיקר הדין היא נחשבת כחיה לכל דבריה, ולכן הרובעה חייב מיתה, אלא שלגבי להציל על הבלועים שבתוכה אזלינן לחומרא שאינה מצלת, לפי שלגבי זה היה לרב ששת ורבי זירא שני צדדים האם לדמותו לטומאת אוכלים או לטומאת נבלות, ובזה אזלינן לחומרא, ובאמת אם נגע באותם כלים ונכנס למקדש לא יתחייב קרבן, לפי שהוא טמא רק לחומרא, וכן כתב הרש"ש.

התוספות פירשו, שלכל דיני התורה היא נחשבת כחיה לגמרי ולכן הרובעה חייב מיתה, אלא שלגבי טומאת אוכלים היא נחשבת כמתה כיון דבת אכילה היא. אך לא פירשו התוספות מדוע אינה מצלת על הבלועים שבתוכה, מאי שנא מכל דיני התורה? וביאר המהרש"א דלגבי

בשר נבלה שישנן על גבי העור — העור מבטלן. שכל אחד משני חצאי הזיתים בטל לגבי העור, ואין עליו תורת בשר, אלא תורת עור, שאינו מטמא בנבלה.

והוינן בה: רב הונא אליבא דמאן אמרה? קכב-א שהרי לקמן [קכד א] במשנה נחלקו רבי ישמעאל ורבי עקיבא בשני חצאי זיתים של נבלה שנמצאים על גבי העור, שרבי ישמעאל סובר שהנוגע בהם לא נטמא, לפי שלא נגע בכזית בבת אחת, אבל הנושא אותם נטמא, לפי שנשא בנשיאה אחת כזית נבלה, ונבלה מטמאה במשא. ואילו רבי

שנינו במשנה: רבי יהודה אומר: האלל המכונס, אם יש בו כזית במקום אחד חייב עליו.

אמר רב הונא: והוא שכנסו אדם⁽⁹⁸⁾, שבזה גילה את דעתו, שמתחילה, כאשר חתך את העור עם הבשר, הוא לא רצה לבטל את הבשר לעור. אך אם נאסף הבשר מאליו, אמרינן, שמתחילה כאשר חתך את העור עם הבשר הוא רצה לבטל את הבשר לעור, ולפיכך אינו מטמא בטומאת נבלות⁽⁹⁹⁾.

ואמר רב הונא: שני חצאי זיתים נפרדים של

הא נהנה ממתה].

החזון איש [שבת סא י'] נסתפק באופן ששחט שחיטה שאינה ראויה, כגון שהיא טריפה, או ששחט קדשים בחוץ, האם הרובעה חייב [לדעת תוספות שאם שחטה כהלכתה פטור], וכן האם חתך ממנה אבר עובר עליה משום אבר מהחי [לרבי יוחנן], והוכיח שם דהוי כשחיטה ראויה, עיי"ש.

98. כתב הרמב"ן, דרב הונא בא לאפוקי שלא נפרש שמדובר בכזית מכונס מתחילה במקום אחד, דסבירא ליה לרב הונא שבאופן זה כולי עלמא מודים שהבשר מטמא בטומאת נבלות, וכדאמרינן בגמרא להלן קכד א, שאם יש מתחילה כזית אפילו פלטתו סכין לכולי עלמא אינו בטל לעור, ורק בכזית מרודד נחלקו בגמרא שם עולא ורבי יוחנן, ראה שם. ולכן פירש רב הונא שמדובר באופן שהיו שני חצאי כזית נפרדים וכנסו, שבזה נחלקו תנא קמא ורבי יהודה האם מועיל הכינוס או לא.

99. לכאורה צריך לומר ש"כנסו" היינו אותו האדם שחתך את העור והבשר דוקא, אך אם

לעיל שנחלקו האחרונים האם הם נחלקו דוקא בשחיטה כשרה, או שמא גם בנחירה וכדומה. לגבי הצלה על הבלועים שבתוכה: הכרעת אביי שזה תלוי בדין טומאת אוכלין, שצריך שחיטה כשרה, אך אם נחרה ומפרכת הרי היא מצלת.

לגבי הרובעה: הכריע אביי שהוא חייב. ויש לעיין, מה הדין בשחיטה כשרה המתרת באכילה, האם הרובעה חייב או לא, וכן יש לעיין, האם הכרעת אביי היא גם לחזקיה שיצאת מכלל חיה או לא, ומצינו שנחלקו בזה הראשונים, דהתוספות לעיל [עד ב ד"ה למיעוטי] כתבו, דבשחיטה כשרה המתרת באכילה הרובעה פטור. ובמגיה על הכסף משנה [פ"א מאיסורי ביאה הי"ב] כתב שלפי חזקיה שיצאת מכלל חיה הרובעה פטור. אך הרש"ש והתפארת יעקב דייקו מהרמב"ם שבכל אופן הרובע מפרכת חייב, דבמסכת סנהדרין עח א אמרינן שהרובע טריפה חייב, לפי שהוא נהנה, וטעם זה שייך גם ברובע מפרכת. ולכאורה יש לדון בזה, דהא הרובע בהמה מתה ודאי שהוא פטור אף שנהנה, כיון שלא חשיב רובע בהמה, ואם מפרכת שנשחטה נחשבת כמתה, מה יועיל שהוא נהנה,